

هه‌نج. . ش‌ما بار‌وانی

هه‌نج مان‌کی ف‌لس‌فی (۲۴۶) لاپ‌پ‌پ‌یی (جان پ‌ل سارتر ۱۹۰۵ - ۱۹۸۰) گ‌ور‌ نووس‌ر و ف‌یل‌سووفی وجودی ف‌لس‌ف‌ی و ی‌ک‌م چاپی ل‌ سا‌ی ۱۹۳۸ ل‌ ب‌اوبوو‌.

هه‌نج ی‌ک‌م ئ‌زموونی سارتره ل‌ بواری نووسینی ووماندا. س‌ک‌ی س‌ر‌کی ووداو‌کانی هه‌نج ش‌ری (ب‌ف‌ل) و پ‌اریسی پایت‌ختی ف‌لس‌ف‌ی نسا‌ی. ب‌ف‌لی ش‌ر‌کی خ‌یا‌یی.

چ‌ی‌کی مان‌ک‌ باس ل‌ ک‌س‌کی س‌یر د‌کات! ئ‌وک‌س‌ هه‌ست‌کی ز‌ر نام‌ی ل‌ی دروست بوو و هه‌موو بوونی داگرتوو. ک‌س‌ک‌، هه‌موو ش‌ت‌ک ل‌ ت‌وانینیدا پوچ و ب‌ مان‌ای. کار‌ک‌ت‌ر‌کی خ‌ای ل‌ ژیان، ل‌ هه‌مان کاتدا پ‌ ل‌ ت‌امان و بیرکردن‌وی قوو و نیگ‌رانی و ف‌ق‌ق و هه‌نج.

ووکانتان، پا‌وانی هه‌نج، ک‌س‌ای‌تی‌کی نام‌. ئ‌و ه‌چ پ‌یو‌ندی‌کی ب‌ خ‌زان‌ک‌ی‌و ن‌ماو و ه‌چ هاو‌پ‌کی‌شی نی‌. ک‌س‌کی داب‌او ل‌ ک‌م‌گ‌، ت‌ن‌یا و گ‌ش‌گیر و داخراو ب‌س‌ر خ‌یدا. ل‌ جیهان‌ تایب‌ت‌ک‌یدا ل‌گ‌ ت‌ن‌یایدا ئ‌ژکانی ژیان ب‌ د‌کات. هه‌نج‌ک‌ ووکانتان‌ خستوو‌ت‌ حا‌ت‌کی نام‌!

حا‌ت‌ک‌ ت‌یدا ه‌ست ب‌و د‌کات ک‌ ئ‌و ئیدی پ‌یو‌ندی ب‌ خودی خ‌ی و ئ‌و‌یت‌ر و د‌وروب‌ر و شو‌ن و ز‌مان و ئ‌ژگار‌و پ‌چ‌او و چوو‌ت‌ د‌ر‌وی‌کات و ز‌مان و ژیان‌و و ج‌گ‌ ل‌ ت‌ن‌یایی و ئ‌و هه‌نج‌ ن‌گریس‌ی ک‌ گیر‌د‌ی بوو، ه‌ست ب‌ ه‌چ ش‌ت‌ک‌تر ن‌کات. ت‌ن‌یایی‌کی س‌یر" من ب‌ ت‌نها د‌ژیم، ت‌ن‌یایی‌کی ت‌واو، هه‌رگ‌یز ل‌گ‌ ک‌س نادوو‌م، چاو‌م ب‌ دیداری ه‌چ ش‌ت‌ک‌ ناک‌و‌ت و ه‌چ ش‌ت‌ک‌ ناب‌خ‌شم". ل‌ژر پا‌پ‌ست‌ی ئازاری ئ‌و ه‌ست‌کردن ب‌ ت‌ن‌یایی‌دا فشار‌کی د‌روونی س‌خت ناو‌وی د‌گوش‌ت و ه‌ست ب‌ ئازار‌کی ز‌ری سای‌ک‌ل‌ج‌ی د‌کات و ع‌ب‌سی‌تی ل‌ د‌چ‌ت‌" پ‌یف‌ی ع‌ب‌سی‌ت ئ‌ستا ل‌ژر ق‌م‌ک‌م ل‌د‌ایک د‌ب‌ت...هه‌نج ل‌ هه‌موو ل‌ای‌ک‌و بوونی د‌ورداوم. ک‌وتم‌ س‌ر ج‌گا. وام ل‌ ب‌س‌رهات، شو‌نی بوونی خ‌م پ‌ ن‌زانم. ئ‌نگ‌کانم بینی ل‌ د‌وروب‌رم ب‌ ه‌منی د‌خولان‌و، ویستم ب‌ش‌م‌و".

ئ‌و هه‌نج و شان‌و‌یی ووکانتان ئ‌و هه‌نج و شان‌و‌ ف‌یزیک‌یی ئاس‌ایی نی‌ ک‌ د‌وای هه‌نج‌کی توند فشار ب‌ ج‌ست‌ و ل‌ی‌نی ف‌یزیک‌ی م‌ر‌ف‌ د‌ن‌ت و ن‌خ‌ش‌ک‌ ئ‌وی خ‌واردوو‌ی‌تی‌و هه‌مووی د‌ن‌ت‌و و ه‌چ ش‌ت‌ک ل‌ گ‌د‌ی خ‌ی ناگ‌رت و ئ‌وی د‌خوات و

دې خوا ته ووې فېدېداتې د رڼوې جېستې.
ئو وې شانې وې ننگې بېزې وې و بېزې كې ناخېش و ديمېزې كې
بېزار كې هېه.

نځېر، بېګو هېنګ و ښانه وګڼي (کانتان) حاکم ټکي د روونۍ و
 ډايرسکي تايبت و جياواز و لږ قوولايي ټکي حيدا لږ دايک بوو و
 هېقوول او و لږ و شوه بې ئق و بيرکړد نه و ټکي هېکشاو و دواتر بې
 هېموو جېستې ټکي نه و سېندوو.

هه‌نج و ئشان و وێکی ئێ و مەعز و وین و فشار لێ سەر دێروونی دروست دێکێن و ناتوانێت عێ بێسییت و بێماناییدێکانی ئێ و ژیانێ پووچێ تێدا دژیت هەرس بکات و هەر کێ بێ ئێگای هزر و تێمان و بیرکردن و، خەراکێکی مەعریفی و فەلسەفی و زانیاری و ئێشنیریێک دێرخواردی زاکیڕێ مێشکی دێدات، یێکسەر هه‌نجی بێمانایی دایدێگرت و دێشێت و بێسەر هه‌موو بووندا و ژیان غێرقی ئشان و وێکی مەعز و وێکی دێکات.

ئو ژيانې له هېموو ۋوويځکډو له يېزارو و بې پوچ و بېمانای
د بېنډت. ژيانک، بې ئو له کا بووسکي تځقنډر و ترسناک زډدتر
نيد!

بـ و چـ شـ نـ ئـ و هـ نـ جـ کـ و شـ نـ ر و نـ گـ رـ یـ سـ عـ بـ سـ یـ تـ کـ بـ جـ سـ تـ ی و و کـ ا نـ تـ ا ن بـ و و تـ شـ نـ ی سـ نـ دـ و و بـ نـ ا و خـ و ن و دـ مـ ا ر و ح و هـ مـ و و بـ و و نـ ی و بـ هـ یـ و و تـ و شـ ی حـ ا تـ ک بـ و و کـ هـ سـ ت بـ تـ نـ یـ ی و دـ گـ و شـ ی ن و غـ رـ یـ بـ ی و نـ ا مـ ی بـ کـ ا ت و هـ مـ و و شـ تـ ک لـ ی پـ و و چ و هـ ی چ بـ ت و بـ زـ ا رـ یـ کـ ی کـ و شـ نـ ر بـ هـ یـ و و تـ و ا و ی بـ و و نـ ی دـ ا پـ شـ ت! هـ نـ جـ ک، ئـ و حـ زـ ی لـ ا دـ رـ و سـ ت کـ ر دـ و و کـ کـ تـ ا ی ی بـ هـ مـ و و شـ تـ ک بـ نـ ت و هـ مـ و و شـ تـ ک لـ ی ئـ و بـ فـ عـ لـ ی کـ تـ ا ی یـ ا ن هـ ا تـ و و و جـ گـ لـ پـ و و چ ی و بـ مـ ا نـ یـ ی، شـ تـ کـ ی تـ ر لـ دـ رـ و و ی تـ نـ یـ ی و هـ نـ جـ کـ ی ئـ و بـ و و نـ یـ ا ن نـ یـ." ئـ و هـ نـ جـ هـ سـ تـ کـ خـ و ا سـ تـ ی کـ تـ ا ی یـ هـ نـ ا ن بـ هـ مـ و و شـ تـ کـ ت لـ ا دـ رـ و سـ ت دـ کـ ا ت.

یاخود ئو بـزارییـ گـورـیـیـ کـ هـ موو شتـک لای بـ کردارـ کی
کـ تایان دـت، لـ و کاتـی هـ ست بـ سووکی یاخود قورسایید کـ ی
دکـیت، هـ نـجـ کـ لـ ناو خـم نا بـ تـ نها من هـ ستی پـد کـ م، لـ و،
لـ سـر دیوار، لـ سـر بـ رزایید کان، لـ دـ ورو بـ رم، لـ هـ موو شوـنـک.
کافـکـ جگـ لـ شتـک بـ تـ نیا زـدـ تر نیـ، ئو شتـ یش منم کـ
تـیدامـ".

بـ و شـ و یـ (کانتان) ی عـ دـ می بـ دـ ست گـری هـ نـجـ وـ دـ تـ تـ وـ و
هـ نـجـ لـ هـ موو شـتـ ک دـ بـ تـ وـ و کـ و تـ وـ تـ نا و توو نـ لـی هـ نـجـ کـی
کـ شـ نـ ر و دـ روو نـ پـ کـ نـ رـ وـ و ئـ سـ یـ کـ نـ ا بـ نـ تـ وـ تـ ا لـ و

هه موو شتاک له ته وانهيدا پوچ.

به به ته واک ئرک و پرته نووسين ناکات، به کو د به و له له گای نووسين و خه ريککرنی به و کته به و، ته و هه سته له خه دوور بخاته و له و هه نهج د رووني به ناو و له خه بکاته و نارامی به و د روونی به بگه ته و. ته و هه رکاته هه ست به و بکات له هه سته هه نجاوييه که ی چاک بو ته و، د سته رداری نووسين د بهت و د چته خه و که نارام و قو ته و و د تهت "د خه و م، من چاک بووم و". ته فسووس! ته و سه ره ای گ ته ان و ته که به وون به خه که، کا بووسی هه سته کردن به ته نیای وازی له نا هه نهت.

"د خه که زه خراپه، من هه ست به خراپی د که م، ته و به نه و به رييه، ته و هه نهج، ته و جار شه واز که نو به، له کا ف که بووم تووشم بوو به و". ته و هه سته ناخه شه وای له د کات دواي نووسيني چ نه لاپه به ي که، د ته له نووسين هه بگرت. ته و، ئیتر نه يادداشتی ته ژانه ی ژيانی خه و نه ته و کته به يش که ته ديب و شه نبير که داوای له د کات له بار ی ژيانی (مارکيز د به به نه ی) ته رسته کراتی س د ی ۱۸ بنووست، هه چيان ته و او ناکات و به نيو ناچه ی د ستيان له هه د گرت. ته و نووسينه ی و که يادداشتی که ته ژانه ی نووسيوي ته، له په ته ی کته به که دا خه د به نه ته و و ناوی کته به که ش د نهت (هه نهج). له و بار به و د تهت "که م به یانی خه که ته و به مان نه د خه نه و و د به نه ته وون ته وون ته ووکا نتان ته و ی نووسيوي..". ئیدی ته و يادداشتی گه شتی ژيانی ته ووکا نتان (سارته ر) خه د به ته ته و به مان نه قسه مان له سه ر کرد.

دواي (هه نهجيش)، حا ته هه نجاوييه که ی ته ووکا نتن هه ر به رد وامي د بهت و ته و هه نهج له شه قام کهان، له شار، له کته به خان، له مر ف، له نووسين و له هه موو شتاک د کات. ته و هه سته ناخه شه به خه به رنادات و جهی نا هه نهت. سه ره ای قورسای د خه که، ته ووکا نتان ناچار د بهت به ته ته ر ته مری واقع و له گ ته ته و هه نهجه خه به به نهت. ئیدی د گات به و به وای به که ته و هه نهج د به ته به ش که له که ساي ته و که ينوون و ژيان و بوونی ته و و تاز و او زو و له ی جيا نا به ته و. "هه نهج جه م نا هه نهت، هه ست ناکه م به و خه را ييه و او زو و جه شم به نهت، به م چيتر به رگی ته و به و بوون و ی ته زار کهانی ناگرم، چيتر ته و نه خه شی نييه، به که ته و منم". به د به وون له و ته وون له تاريکه به، شاری به ف ته به ره و پاریس جه د تهت و له و د به ته هه ی هونری و گو له م سيقا د گرت، و که د به زبوون له و د خه د به خيه ی ته يکه و ته و. هه سته د کات هونر تاق به گ ته به ته وون يارم ته بدات و له و هه ست و هه نهج فره ی بکه و ته و نارامی به حه و د روونی به بگه نه ته و. ته ووکا نتان د به و ته له بری نووسين و

بیرکردن و، ب مـسیقای جاز چارـسـری هـنـجـکـی و حاـتـی
 دـروونیـکـی بکات. ووکانتانی پاوان و نـبـ کـسـکی شـبـین
 یاخود دژ ژیان بـت، به پـچـوانـو، ئو، ئو پـیـی هـوـی خـی
 خستـگـ تا ل هـکاری ئو دـخـ دـروونی و هـنـجـ سـایکـلـجـیـی کـ
 گیر دـی بووبوو، چارـسـرـک بد زـتـو و زگاری بـت. ب ئـمـیش
 کـمـک گای تاقی کرد و، وک خوـنـدـن و بیرکردن و، نووسین،
 گشت و گـان، دواینیشیان میوزیک. تا دووباره لـو هـنـجـی لـی
 بووبوو بـ گرـکـوـر و بـی نـدـبوو و لـی حاـی نـدـبوو،
 تـبـگات. تا چارـسـرـکی بـ بد زـتـو و تـکـ بـ ئاو دانی و خـکـ
 و ژیان بـتـو و ئو نامـبوون و تـنـیـای و هـنـجـ یـخـی
 بـرـدات. ئـفسـوس! مـرـق هـرچـند هـوـی زگاریوون بدات، سوودی
 نیی وک ووکانتان دـیـت. ”هیچ سوودی نیی مـرـق هـنـج دـوری
 دـدات، و دـبـنـرـت ئو چارـنـووسی مـرـق دـبـت لـ ژیان“.

وکانتان عاشق بوو و خـشـویستی هـبوو (ئانی). ووکانتان بـردـوام
 لـگـ یادگاریـکانی دـژیا و بیری لـو چرکـساتـ خـشانـ دـکردـو
 کـ لـگـ خـشـویستـکـی پـکـو بـسـریان دـبرد. ئاواتـخـوازیو بـ
 دیداری بگاتـو و ژوانی لـگـ بـبـستـت. ئو، باسی لـوکـانـ
 دـکرد کـ خـی لـ وـاتی جیبـتی و ئانی لـ عـدـن بوو. ئو لـ
 سـرـتا تا کـتـایـی چیرـکـکـ باسی خـشـویستیـکـی ئانی و
 یادگاریـکانی و وردودرشتی ژیان دـکات و لـو جیا بوونـو تا و
 بـ ئازارـی نـوانیان دـدوـت. جیا بوونـو وـیـک، برینـکی
 ساـژـنـکـراوی هـمیشـی لـ دـروونیدا جـهـشت و جـحـی خستـ ئازارـکی
 بـ سوـی نـبـاو و هـموو خـوـنـکانی تـکـوپـک شکاند و ئاواتـکانی
 لـ گـ نا و وـیـ ژیان گـی و گشت بـختـوـری و ئارامی و
 ئاسوودـی و چـژـکی ژیان لـگـ جیا بوونـو لـ ئانی، لـی
 جیا بوونـو و هیچ لـ کـسـایـتی و بوونی نـمایـو، جگـ له پیاوـکی
 تـنـیا و سـرگـردان و نامـ و هـنـجـاو و دابـاو و گـشـگیر نـبـت.

ماوـتـو بـم: هـنـج بـرجـستـکـری دیدـنیـگ و جیهـانبینی و
 تـوانینـ عـبـسیـکـی سارـتـر لـمـ بوون، گـردوون، ژیان و مـرـق
 و سارـتـر لـ گای کارـکتـری ووکانتانـو فـلسـفـ عـبـسیـکـی
 خـی لـ هـنـجـدا دـخـاتـو. ”من، کلیلی کـینـوون و بوونی خـم
 دـزیـو، کلیلی هـنـجـکـم، کلیلی خودی ژیانم. لـ استیدا ئـو
 لـ دواـیدا بـ دـستم هـنا وک زگاریوونـک لـو عـبـسیـ
 سـرـکیـدایـه“. هـنـج وک گـشتـکی سـختـی (وکانتان)، گـشتـک، کـ
 گوزارشتـ لـ تـکردنـو و گـانـو بـ اـبردو و لـژیکـبوونی

گەردوون و ٲووداو و شتەکان و دووپاتکردنەوێه ل ٲەوزاییبوونی
وجود و بەمانایی ژیان.

سارتەر لە هەنجدادەییوەت پەمان بەت ل ههچ و بەمانایی و
عەدەمەو هاتووین بە ژیانەکی بەمانا و ٲووج
گەرەتی دەوردراو بەر و عەدەمەکی بەمانا و ٲووجیش دەینەو و
دەبینەو بە ههچ و عەدەم.

هەنجد پەمان دەت، خەتان فریو مەدەن بەوی ئ و ژیانە شوێنی ژیان
و خەشی و ئاسوودەیی و دەنیایی. نەخەر، هەرگیز لەم ژیانە مەرف بە
ئارامی و بە هەنجد و دوور لە دەووک و بەزاری نازیت و ژیان بە
عەبەسیەت و ئازار و نەهامەتی و تراجیدیا دەور دراو و مەرف
کائینەکی خەفەناک و گەشەگیر و دابەاو و تەنیا ییبوون سیمایەتی و
ههچ ئاین و ئاینزا و ئایدیەلەژیا و فیکر و ئایدیا و فەلسەفە و
زانستەک و ههچ شتەک ل توانایدا نیە ئ و عەبەسیەت و ئازار و
نەهامەتیە ژیان لەبەرەت و واتا بە ئ و ژیانە ٲووج و بەمانایە
بدەزەتەو. ئی چارەسەر چیه وەک حەلەکی بوونگەراییی و وجودی بە
ئ و وجودی سارتەر لای ٲووج و عەبەساوی و بەمانایە؟ سارتەر ل
ٲەگای ٲاوانە نهلستەکی ٲووکانتانەو پەمان دەت، هەر
هەندەمان ل دەست دەت ل و ژیانە بەمانا و ٲووجەیه کە ل ٲەگای
ئەدەب و هونەر و میوزیکەو تەزەک ئارامی بە دەروون بگەننەو و
گەر تاقە دەروازەییکی قورتاربوون و ٲەگایەکی زگاربوونیش هەبەت،
ئەو جگە ل ئەدەب و هونەر و میوزیک، چیتەر نیە بتوانەت ببەت بەو
هەزەیی بەسەر نیگەرانی و قەقەقە وجودیەکاندا زان بەت.

“شەما ٲەبارەوانی”